

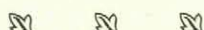
feiten attent te maken. Hij vertelt dan in den loop van zijn verhaal heel veel, en toch heel weinig, want bij elke gelegenheid weet hij juist den smaak op te wekken, om hier wat meer van te willen weten, wat intusschen de ware manier is om „ontwikkeling” te stimuleeren!

De platen (weer groote) sluiten keurig bij den tekst aan, en geven onze rivieren in allerlei aspecten te zien. Ik mis een imposante plaat van de zeescheepvaart op den Nieuwen Waterweg, die in den tekst wel de plaats krijgt die hem toekomt. Alle platen zijn voortreffelijke illustratie. Mij persoonlijk bekoren die van Voerman weer het meest. Ze passen m.i. beter bij Thijsses tekst; er spreekt dezelfde fijne instelling uit. Voerman's platen leggen op voor mij niet te analyseren wijze de nadruk op die sfeer die ook voor mezelf het essentieele in de afgebeelde landschappen is, en daardoor raken zij iets in me, dat Rol's platen niet treffen. Natuurlijk is dat een uiterst subjektieve kwestie, en weliswaar denken meer mensen van mijn soort er eender over, maar Verkade's Albums worden niet alleen voor ons slag geschreven.

De bandteekening bekoort me maar matig.

Zulke geografische albums, geschreven op de wijze en met de kennis waarmee Thijsses dat doet, en zóo voortreffelijk geïllustreerd, zijn de allerbeste reisgidsen die er zijn. Thijsses zelf zegt naar aanleiding van de vele veranderingen die zich in de 20 jaren na de verschijning van zijn IJselalbum hebben voltrokken, dat er nu wel eens een nieuw IJselalbum mocht komen. Daar houden we hem dan aan. Want als hij zegt: „Wij, Verkade-albums, hebben toch al een lang en rijk verleden”, dan voegen wij daaraan toe: en mogen ze een even rijke toekomst hebben.

N. TINBERGEN.

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

Natuurverarming. Heinz Rangnow, een naturalist, die het Berlijnsche Aquarium verzorgt met slangen, hagedissen, kikvorschen, padden, visschen, spinnen, wespen, engerlingen, kevers, rupsen en vlinders, welke dieren hij vangt in en buiten de hoofdstad, alsmede in de overige mark Brandenburg, heeft een boek geschreven: „Fünfzehn Jahre Waldläufer”.

Het is een met zeer fraaie foto's verlicht, boeiend en onderhoudend geschreven werk.

Zijn oordeel, dat gegrond is op bevindingen gedurende de laatste 15 jaren, komt hierop neer, dat de dierenwereld voortdurend armer wordt. Eensdeels is dit een gevolg van het voortgaand in cultuur brengen van de woeste gronden, anderdeels van het meer en meer gebruikmaken van maaimachines en van kunstmeststoffen, terwijl ook het moderne autoverkeer vele dieren noodlottig wordt.

Kende schrijver aanvankelijk in den naasten omtrek van Berlijn verscheidene plekjes woeste grond, waar nog verschillende interessante diersoorten zich hadden kunnen handhaven, geleidelijk verdwenen deze territoriums, als gevolg van de gestage uitbreiding van de wereldstad.

Toen het autoverkeer begon toe te nemen, zag men aanvankelijk in en buiten Berlijn talrijke platgereden padden, egels en andere dieren op den weg liggen. Na eenigen tijd gebeurde dit niet meer; de dieren waren uitgeroeid of althans uiterst zeldzaam geworden.

Voor in grasland levende dieren zijn de maaimachines en kunstmeststoffen fataal gebleken.

„Uitgestrekte graslanden, vroeger rijk aan kikvorschen, zijn sedert maaimachines worden gebruikt, tegenwoordig eenvoudig zonder kikkers. In de eerste jaren na den invoer was het maaien met machines dikwijls zeer moeilijk, tengevolge van het groote aantal der vorengenoemde amphibiën, dat in de messen geraakte. Om de twintig meter moesten de verminkte en verwonde dieren er uit verwijderd worden. Voor een natuurvriend was het een ontzettende aanblik. Thans gebeurt het haast nergens meer, om de eenvoudige reden, dat er geen kikkers meer zijn.

Maar ook al had men geen maaimachines in gebruik genomen, zoo zouden de kikvorschen toch verdwenen zijn — ze zouden zijn verhongerd. De toepassing van kunstmest n.l. heeft van de vroeger van kleine diertjes en dierlijke organismen wemelende graslanden doode grassteppen gemaakt. Noch wormen, noch kevers of rupsen overleven het, indien het gras met kunstmest wordt bestrooid en ziet men er nog enkele vlinders vliegen, dan kan men ervan verzekerd wezen, dat deze van elders afkomstig zijn”.

Ook mijne ondervinding is het, dat groote vlinderrijkdom uitsluitend voorkomt op niet in cultuur gebracht en vooral niet met kunstmest bestrooid terrein.

En zou de achteruitgang van den ooievaar er geen gevolg van kunnen zijn, dat men in den landbouw maaimachines en kunstmest is gaan gebruiken?

W. VAN HARENCARSPHEL.

Wallen en hagen. Een vader uit Noordhollands Noorderkwartier nam eens zijn zoontje mee naar Petten. Hij was een grappenmaker en sprak: „Jongen, kun jij nog al goed klimmen?” „Nou”, antwoordde zoonlief, „en of!” „Dat wil ik wel eens zien”, vervolgde de vader; „als je te Petten in een boom klimt, krijg je van mij een rijksdaalder in je spaarpot”. Zoontje waande zich reeds rijk; maar toch kwam de rijksdaalder niet, want Petten bezat geen enkelen boom.

De koude zeewind, door geen duinen gekeerd, belet daar den boomgroei; zo is het ook verder noordwaarts, bijv. in het vlak aan zee gelegen Kallantsoog. Westfriesland heeft in vroeger eeuwen veel bos bezeten; we herinneren aan het Kreilerwoud, dat thans geheel is verdwenen; sommige boeren van De Kreil en Poolland (gem. Barsingerhorn) weten nog te vertellen, dat verschillende stukken van hun land eertijds bos zijn geweest; dit blijkt o.a. uit de grotere vruchtbaarheid. Maar het bos is gekapt. De boeren hebben over het algemeen weinig op met wat wij natuurschoon noemen; hun natuurschoon is wei- en akkerland; een plaats als Bergen kan hun maar matig behagen, want „er groeit niets”. De bomen behoren tot dit niets.

Dus over het algemeen: weg met de bomen. Het gevolg is, dat de koude zeewinden vrij over de wijde vlakten van Holland kunnen waaien en in de meeste streken gras en laag blijvende akkergewassen den toon aangeven. Ook andere factoren, zoals de grote vochtigheid van lucht en bodem, werken hier natuurlijk aan mee.

De boer houdt niet van geboomte; als hij dus struiken of bomen plant, heeft hij hiertoe wel redenen. De voornaamste lijkt mij het verkrijgen van luwte, zowel voor zijn woning als voor zijn akkerland; voor zijn woning bovendien schaduw. Het akkerland lag in het oude Drente betrekkelijk hoog, omdat in deze provincie de hoogste plekken gewoonlijk van nature nog al vruchtbaar zijn. Het akkerland ligt dus sterk in den wind en zo konden de walletjes goede diensten bewijzen; vaak zijn ze begroeid met kreupelhout. Hoog hout zou te veel schade veroorzaken door het wegnemen van de zon; want de boer haat schaduw op zijn land. Er moest dus gekozen worden tussen wind en schaduw; en de boer nam de schaduw, maar zo weinig mogelijk schaduw, zoals kreupelhout verschaft. Dit is economisch.

Dat de walletjes moeten dienen om den wind te keren, ziet men ook buiten Drente, bijv. op Tessel en Wieringen, waar echter gewoonlijk het kreupelhout ontbreekt. In het westen van Schotland en in Bretagne maakte men muurtjes, daar in deze landen weinig losse grond voorkomt en de stenen talrijk zijn. In de omgeving van Carnac in zuidelijk Bretagne sloopte de boerenbevolking zelfs talrijke megalithische grafstenen om van de verbrijzelde menhirs (= grote stenen; men = steen; hir = groot) de muurtjes om de akkers op te bouwen. Soms zijn deze Bretonse landbouvveldjes niet groter dan een honderdtal vierkante meters, terwijl de muurtjes zelf nauwelijks één meter hoog zijn. De wind is daar een grote vijand van het veldgewas en in de hogere streken van het oude Drente lijkt het mij weinig anders.

De vraag blijft hier onbesproken of door de steeds toenemende bebossing van Midden-Drente het noodzakelijk is de „wallen en hagen” op den duur te handhaven. Voor het natuurschoon zou het verdwijnen sterk te betreuren zijn, dat is zeker. Drente is een van onze mooiste provinciën; laat men het landschap niet gaan verarmen.

Hilversum, 16 Augustus 1937.

K. ZEEMAN.

„Stadsvuil” op het strand. Talrijk zijn de klachten van verschillende badplaatsen over het vervuilen van het strand met rommel uit de stad. Zo zou het Texelse strand bedorven worden door vuilnis, dat de Gemeente-Reiniging van den Helder bij de Haaksgronden in zee loost. Dat er rommel uit den Helder op het Texelse strand aanspoelt is zeker. Het aardigst bewijs daarvoor is de vondst van een spreekwiel met een briefje aan zijn poot. Het arme dier was bij een vuurtoren doodgevoegen. Met vele lotgenoten was hij in een Amsterdamse koelkast opgepot tot hij naar den Helder werd gestuurd, om daar op het Vogeltrekstation onderzocht te worden. Via de vuilnisbak en de Gemeente-Reiniging was hij tenslotte in zee terecht gekomen om eindelijk aan te spoelen op het Texelse strand!

Toch waren deze zomer de klachten voor een groot deel ongegrond. Na de Westerstormpjes in juni lag het Texelse strand vol rommel. Maar die rommel was vast niet afkomstig uit den Helder. Zóveel lege flessen whisky worden daar niet geproduceerd. Daar komt nog bij dat alle lampepeertjes Engelse fittinkjes hadden. Ook uit de opschriften bleek Engelse, Franse of Spaanse afkomst. Trouwens veel kistjes waren dicht begroeid met wier en met grote klonten levende eendemossels. Een kaartenboekje van de lijn Dover—Calais was het beste bewijs van de afkomst van al die eendemossels, de sterk vergane tuimelaars en papegaaiduikertjes en van de vreselijk stinkende Orca, welke we tussen al dat „Helderse stadsvuil” opdiepten!

JOOST TER PELKWIJK.